

Enerjide yeni özelleştirme, ülkeyi güdüm, toplum yaşamını ipotek altına sokabilir Sıra santrallara geldi

Özelleştirme kapsamında dağıtım bölgelerinin özel firmalara satışı tamamlanmak üzere. Ancak bu anlayışın hız kesmeye niyeti yok. Halkın vergileriyle kurulan santrallara sıra gelmiş gibi görünüyor. Kamu hizmetinin özel sektöre, dahası yabancılara satışı, Osmanlı'nın son döneminde olduğu gibi ülkemizde herşeyi ipotek altına sokabilir.

Fatih KAYMAKÇIOĞLU

*İktisatçı-Mühendis
Kamu Yönetim Uzmanı*

Enerji, sosyal ve ekonomik yaşam üzerindeki belirleyiciliği nedeniyle stratejik bir kamu hizmeti alanıdır. Bu nedenle her devlet kendi ülkesinin enerji ihtiyacının ya da enerji güvenliğinin sağlanmasını doğrudan asli görevi olarak kabul etmektedir.

Bu anlamda elektrik; ucuz, sürekli, kaliteli, herkesin ulaşabileceği koşullarda ve güvenilir şekilde sağlanması gereken bir kamu hizmetidir. Enerji alanında özelleştirmeyi hedefleyen Avrupa Birliği (AB) bile kamu hizmet politikasını korurken, Türkiye'de enerji alanı kamu hizmeti dışına çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Hepimizin ortak ihtiyacı olan elektrik enerjisinin, kamu hizmeti çerçevesinde kar amacı gütmeyen ucuz ve kesintisiz şekilde halkın kullanımına sunulabilmesi gerekmektedir.

Sadece gelişmiş toplumlar için mi elektrik vazgeçilmez temel bir insan hakkıdır? Bu hak herkes için geçerli olup, bu hakkımız hiçbir gerekçeyle ortadan kaldırılamaz. Elektrik hizmetinin sunulması hiçbir koşulda risk altında bırakılamaz.

Enerjiyle kurulan gelecek

Enerji her ülkenin can damarını oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkeler, uzun dönemli planlar yaparak, gelecekteki enerji ihtiyaçlarını nereden ve nasıl karşılayacaklarını hesaplamakta, ülke politikalarını adeta enerji üzerine kurmaktadır. Günümüzde yaşanan savaşlar enerjinin paylaşımı için yapılmakta, büyük anlaşmalar enerji alanında imzalanmakta, dünya ekonomisi enerji üzerinden yönlendirilmektedir. Em-

peryalist ülkeler dünya enerji kaynaklarına hükmedebilmek için açık ve gizli içinde savaşı da kapsayan stratejik her türlü oyunu oynamaktadır.

Gelişmiş ülkelerin enerji ihtiyacının yıllar itibarıyla daha az artış gösterdiği bir gerçektir. Bunun nedenleri arasında gelişmiş ülkelerdeki altyapı yatırımlarının tamamlanmış olması, nüfus artışının düşüklüğü, ağır sanayi faaliyetlerinin başka ülkelere kaydırılması gibi gerçekler yer almaktadır. Ayrıca bilim ve teknolojiye hızlı gelişme daha az enerji harcayarak, aynı işin görülmesine olanak sağlamaktadır. Bu gelişmelere karşın, ülkemizin enerji ihtiyacı yıllar itibarıyla daha fazla artacağı gibi enerji yoğunluğu gelişmiş ülkelerin ortalamasının çok üzerindedir.

Ülkelerin siyasi bağımsızlıkları, ekonomik bağımsızlıklarına bağlıdır ve artık ekonomik bağımsızlık yeterli enerji kaynağına sahip olmakla yakından ilgilidir. Böyle bir dünyada Türkiye, kendi enerji ihtiyacının gerekliliklerini düşünememekte, yönlendirmelerle hareket etmeye zorlanmakta, dışa bağımlı enerji politikaları sürdürülmektedir.

Siyasetçilerle iç içe geçmiş lobiler, enerji yapılanmasını yönlendiren yerlerde cirit atmaktadır. Yasalar, yönetmelikler, tebliğler bu lobilerin istekleri doğrultusunda hazırlanırken, kamu yararı gözetilen kurumların ve halkın bilgisi olmadan kapalı kapılar ardında yeni saadet zincirleri oluşturulmaktadır. Böyle bir yapıda, ülkemizin ve enerji gibi temel hakkımızın korunmasına yönelik doğal yaşamın gerekliliklerinin bile işlemediği ve işleyemeyeceği açıktır.

Dünya Bankası'nın kredilerine karşılık öncelikli tekel durumundaki yapıların parçalanarak özel sektöre devri gündeme sokulmuştur. Parçalanmanın dikey veya

yatay olarak yapılabileceği belirtilerek, dikey parçalanmaya örnek olarak elektrik sektöründe iletimin, üretim ve dağıtımdan ayrılması önerilmiştir. Benzer şekilde doğalgaz sektöründe üretim, boru hatları ile iletim ve yerel dağıtım sisteminin farklı kuruluşlarca yapılabileceği ifade edilmiştir. Yatay parçalanma ise coğrafi olarak verilen hizmetlerin kategorilerine göre gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Kamu işletmeleri iddia edildiğinin aksine verimsiz, zarardaki kuruluşların satışı değil, karlı kurumların değerinin altında özel sektöre satışı ya da zararda olan kuruluşların da kar edebilecek bir noktaya getirildikten sonra özel kişilere bırakılması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Özelleştirmeyle, halkın ödediği vergilerle kamunun büyüttüğü büyük kurumların, başta çok uluslu şirketlere ve onların taşeronlarına bırakılmak istenmektedir.

'Süslü' gerekçeler

Elektrik hizmetinin özelleştirilme gerekçesi, büyük ölçüde yeni yatırım yapmak için devletin kaynağının bulunmaması, özel sektör tarafından yatırımların yapılacağı, kayıp kaçak oranlarının düşürüleceği, enerjinin ucuzlayacağı ve daha kaliteli olacağı iddialarıyla açıklanmaktadır.

Enerjinin bırakın daha kaliteli sunulmasını, hiç sunulmaması riski oluşmaktadır. Özelleştirmenin, ısrarlı bir şekilde uluslararası büyük tekeller ve özel sektör tarafından istendiği bilinen bir gerçektir. Bütün bunlar, elektrik alanındaki özelleştirmelerin altında da, halkın kullandığı elektrik üzerinden özel şirketlerin yüksek karlar elde etme hırslarının yattığını açıkça göstermektedir. Özelleştirmeler bugüne kadar pek çok yolsuzluk ve şaibelerle birlikte

anılmıştır.

Elektrik üretecek şirketlere, yatırım yapmaları için devlet garantisi verilmiş, bu şirketlerin aldıkları kredileri, şirketlerin ödememeleri halinde devletin ödeyeceği vadedilmiştir. Aynı şekilde, şirketlerin yaptıkları bütün yatırımlar, elektrik tarifelerine yansıtılarak, vatandaştan tahsil edilmekte, şirketler yatırımlarını bedavaya getirmektedir.

Kamudaki elektrik üreten santrallerin elden çıkarılmasının yaratacağı tahribat, yalnızca milyarlarca dolarlık kamu zararı ve pahalı enerji kullanan ülke durumuna gelecek olmamız değildir. Asıl sermaye birikimimiz yok edilmektedir. Ülkemizin ekonomik bağımsızlığı giderek daha büyük yara alacaktır. İpotekli bir yaşama izin vermeyelim.

Enerjinin olmadığı yerde bugünkü yaşantımızı sürdürebilmemiz mümkün değildir. Hepimizin yaşamını ve geleceğimizi ilgilendiren enerji alanı, bizim irademizi yansıtmayan yabancı ağırlıklı piyasaya bırakılamaz.

Halk için ne yazık ki, daha pahalı elektrik kullanımı ve bir adım ötesi ise elektriksiz kalma riskidir. Sanayici için enerji bir girdi olup, çıkacak her sorun üretimi aksatacak ve yeni yatırım yapamayacağı gibi üretim sürecindeki çıkan ürün daha pahalı olarak tüketiciye yansıtacaktır. Enerji gereksiniminin karşılanamamasının bedeli ağır olup ekonomiyi çöküntüye uğratar.

Türkiye bugün, yine aynı Osmanlı gibi, kamu hizmeti götüreceği geliri kalmadığı iddiası ile kamu hizmetlerini artık imtiyaza veriyor. Bir ülkenin kendi ekonomisi yoksa ve yabancı sermayenin etkisi altına girmişse, ülke bağımlı olduğu gücün güdümünden kurtulamaz.